

CÓMO

NO!

informatieblad
TILBURG-MATAGALPA

- 'Een pragmaticus die in macht gelooft' • Daniel Ortega opnieuw president • Nicaragua Nu •
- Ondernemen in Matagalpa • Hoe om te gaan met de bezuinigingen? • Milieu in Matagalpa •

DUO-Fiesta:
De kick-off!
in Paradox

¡Cómo No!, het informatieblad over de stedenband, wordt uitgegeven door de Stedenband Tilburg-Matagalpa.

¡Cómo No! verschijnt vier maal per jaar met een oplage van 830 exemplaren.

Voor een gratis abonnement kunt u zich wenden tot de Stedenband Tilburg-Matagalpa:

Adres: Spoorlaan 346
5038 CC Tilburg

Tel: 013-5368706

E-mail: stedenband@tilburg-matagalpa.nl

Web: www.tilburg-matagalpa.nl

Bank: 2783514

De Stedenband is geregistreerd bij ANBI (Algemeen Nut Beogende Instellingen).

Redactie

Marian van Stiphout

Toon Oomen

Miranda van der Klaauw

Karin Kraaijvanger

Wendy Sprangers

Herman Fitters

Rik Kamerik

Lay-out

HD ontwerp • Tilburg • www.hdontwerp.nl

Foto voorpagina

Miranda van der Klaauw;

Handsome George & The Mooiboy's tijdens DUO-Fiesta

Drukwerk

Drukkerij Mezclado

Afwerking

de Bundel

ISSN: 0920 2315

Redactioneel

Ambitie

Mijn eerste studentenkamer was een krap kamertje op de zolder van een jarendertigwoning in de Jan Pieterszoon Coenstraat. Niks mis mee. Fijn huis, leuke medebewoners en een aantrekkelijke buurt, de Sacramentsparochie, met enigszins deftig aandoende straatnamen als Maetsuijckerstraat, Antonie van Diemenstraat, Loudonstraat en Van Heutszstraat, vernoemd naar grote mannen, helden ooit, uit de tijd van de VOC. Van Jan Pieterszoon Coen zijn inmiddels ook heel wat duistere kanten bekend; hij liet Jakatra (Jakarta) platbranden om Batavia te stichten en liet duizenden onschuldige bewoners van de Banda-eilanden vermoorden om het monopolie op de nootmuskaathandel te verkrijgen. Hij ging over lijken om zijn ambities waar te maken. En toch zijn er nog tientallen straten naar hem vernoemd. Er staan her en der zelfs nog enkele standbeelden van hem, zoals er nog steeds standbeelden van Mao overeind staan en van Napoleon. Eens een held, altijd een held.

Niet zo raar dus dat veel Nicaraguanen Daniel Ortega -eens een groot revolutionair, moedig strijder tegen de dictatuur van Somoza- nog steeds op handen dragen. Ik wil Ortega niet op één lijn stellen met Coen of met Mao, maar ook hij gaat ver om zijn ambitie waar te maken, om zijn plek in de pikorde te handhaven en zijn macht te consolideren. Hij lapt de grondwet aan zijn laars om een derde termijn president te kunnen zijn, hij intimideert de oppositie met zijn knokploegen, negeert de onafhankelijke pers en paait de armen met cadeautjes zoals golfplaten, kippen en eten. Dat leverde hem tijdens de verkiezingen vorige maand niet alleen ruim 62 procent van de stemmen op -ondanks alles onwaarschijnlijk veel- en daarmee de derde termijn als president, maar ook de absolute meerderheid voor zijn partij in het parlement, wat de weg vrijmaakt voor zijn eeuwige herverkiezing. Eens een held, altijd een held ... toch?

Marian

Inhoud

'Een pragmaticus die in macht gelooft'	Rik Kamerik	3
Daniel Ortega opnieuw president	Martijn van Tilburg	5
Nicaragua Nu • Verkiezingen in Nicaragua	Toon Oomen	6
Nicaraguaweek		7
Ondernemen in Matagalpa	Miranda van der Klaauw	10
Milieu in Matagalpa	Theo Smeele	12
Hoe om te gaan met de bezuinigingen?	Miranda van der Klaauw	14
Wat weten we van ... Río San Juan? [2]	Jaques Weijters	15
En weer is Tilburg een stukje kleuriger!	Herman Fitters	18
<i>Inclusive Business</i> in de koffiesector van Nicaragua	Elja de Jong	19
Vuelta a Matagalpa, de tiende!	Ingrid van den Hout	21
Rozenactie	Gé Mooren	22
Carlos Argüello overleden	Marian van Stiphout	22
Nidia Bustos wint Prins Claus Prijs	Inge van Dyck	23
Dé foto van ¡Cómo No!	Louise Donjacour	24

'Een pragmaticus die in macht gelooft'

Derde ambtstermijn voor Ortega

Daniel Ortega, de huidige sandinistische president van Nicaragua, heeft de verkiezingen van zondag 6 november 2011 gewonnen. De uitslag was 62,5 procent voor zijn partij, het FSLN. De belangrijkste tegenstrever, de liberale zakenman Fabio Gadea van de PLI (Partido Liberal Independiente) haalde 31 procent van de stemmen op.

De oppositie, en met name Gadea, protesteerde heftig tegen de uitslag. In een verklaring liet deze weten het resultaat niet te accepteren, omdat deze 'geen afspiegeling van de wil van het volk is'.

Ongeveer 3,4 miljoen burgers stemden onder toezicht van internationale waarnemers. Volgens de Europese Unie en de Verenigde Staten zijn enkele afwijkingen geconstateerd tijdens het stemmen, maar zij zetten geen vraagtekens bij de geldigheid van de resultaten.

De hervkiezing houdt een derde ambtstermijn in voor Ortega. Hij stelt dat een van zijn prioriteiten erin bestaat het socialisme in Nicaragua terug te voeren. Hij noemt dit 'een gemengde economie, die gestuurd wordt door christelijke en sociale waarden', waarbij het volk rechtstreeks bij de besluitvorming wordt betrokken. De christelijke waarden, zoals het verbod op abortus -van kracht sinds 2008- beheersten vooraf de verkiezingen. In een land waar de bevolking kampt met werkloosheid, geweld, drugshandel en overstromingen verkozen de belangrijkste presidentskandidaten het strafbaar houden van abortus als thema. De steun van de katholieke kerk is onmisbaar voor wie politieke macht wil.

Oude en nieuwe bondgenoten

De kerk is een nieuwe pijler onder de geconsolideerde macht van Ortega. Een ander nieuwe bondgenoot vormen de zakenmensen. Volgens Arnoldo Alemán, kandidaat voor de PLC (rechts liberalen) en voormalig president (1997-2002) heeft Ortega het geld geroken. 'Eerst bekritiseerde hij ons -de neo-liberalen- voor het toegeven aan het IMF maar hij is nu hun beste student.' Met zes procent van de stemmen was Alemán de grote verliezer van de afgelopen verkiezingen. Edmundo Jarquín, een dissidente sandinist en kandidaat vicepresident voor Gadea, stelt dat 'de grote verkiezingsnederlaag van Alemán voorgoed een einde maakt aan het tijdperk van de politieke pacts tussen Ortega en de oppositie' >>

Alemán

Fabio Gadea

stembus bij verkiezingen

bus met enthousiaste FSLN-ers
foto's: internet

(Alemán verzoende zich tijdens zijn ambtsperiode met de sandinisten en gaf hen enkele regeringsfuncties. Later bleek dat dit voornamelijk was gedaan om de corruptie binnen zijn regering te verhullen).

Tijdens de laatste ambtstermijn van Ortega heeft het FSLN een imagooverandering ondergaan. Het woord revolutie werd vervangen door vrede, de zwart-rode kleur werd vervangen door het wit-roze. De regering werd ondernemersvriendelijk, de voormalige vijand, de VS, werd de belangrijkste handelspartner. Er werd geïnvesteerd in energie, distributie van olie, voedselexport, media outlets, hout, vee en toerisme. Ortega cum suis lijken in niets meer op de felle communisten van voorheen. Ondernemers vreesden vooraf zelfs dat Ortega de verkiezingen zou verliezen.

Opportunist

'Ortega is moeilijk te typeren. Maar je zou kunnen zeggen dat hij meer een opportunist is dan een ideoloog' zegt Tim Rogers, redacteur van de Engelstalige Nicaraguaanse nieuwssite Nicaragua Dispatch. 'Hij is een meesterlijke politieke speler, een pragmaticus die in macht gelooft.'

De economie van Nicaragua groeide in 2010 met 4,5 procent. Naar verwachting zal het land ook dit jaar als een van de best presterende economieën van Centraal-Amerika uit de bus komen. 'Mensen zijn tevreden over zijn economische beleid van de afgelopen jaren', zegt John Booth, politicoloog aan de universiteit van Texas. 'Zijn evolutie naar een kapitalist die programma's voor de armen opzet, lijkt een magische formule te zijn geweest voor de verkiezingen.'

Ongeveer 57 procent van de bevolking in Nicaragua leeft in armoede.

Meer welgestelde burgers zijn vaak te vinden onder de aanhang van twee concurrerende conservatieve partijen. Ortega wist zijn erfenis als voorvechter van de armen te gelde te maken, hoewel hij tegelijkertijd beschuldigd wordt van zelfverrijking door de positie van Nicaragua als lagelonenland uit te buiten. Het aantal bedrijven dat opereert in de controversiële speciale economische zones, is tussen 1993 en 2006 gegroeid van vijf tot 99, blijkt uit een rapport van de London School of Economics uit 2008. Bij de fabrieken en gerelateerde bedrijven, die meestal door links weggezet worden als centra van buitenlandse uitbuiting, werken nu 240.000 mensen. Dat is vijftien procent van de Nicaraguaanse beroepsbevolking, volgens het rapport.

'Er gaan sterke geruchten dat Daniel Ortega veel van de vrijhandelsinfrastructuur in Nicaragua in handen heeft', zegt Dennis Rodgers, onderzoeker bij het Brooks World Poverty Institute en hoogleraar aan de Universiteit van Manchester. 'Hij bezit in ieder geval enkele belangrijke hotels.'

Chávez

Ondernemers vreesden vooraf zelfs dat Ortega de verkiezingen zou kunnen verliezen. De elite is tevreden met de huidige belastingstructuur. De overheid haalt tachtig procent van haar inkomen binnen door indirecte belastingen zoals de btw, staat in het rapport van de London School of Economics. Deze vorm van belasting legt disproportionele druk op de armen, omdat zij een groter deel van hun inkomen besteden aan basisgoederen. Deze ongelijkheid is onder Ortega toegenomen.

Een andere belangrijke pijler van het beleid van Ortega is de hulp van Hugo Chávez, de president van Venezuela. Venezuela steunt het FSLN sinds 2007 jaarlijks met meer dan 360 miljoen euro. Van dit geld onderhoudt Ortega zijn sociale programma's, waarmee hij het arme deel van de kiezers aan zich weet te binden. Als de steun van Chávez weg mocht vallen, kan de belasting voor bedrijven en exportgoederen niet meer laag blijven. Het is lang geleden, maar in dat geval zal Ortega iets revolutionairs moeten doen. Misschien kan de oppositie op dat moment toeslaan. Het niet erkennen van de verkiezingsuitslag alleen is niet voldoende om Ortega ten val te brengen.

Rik Kamerik

bronnen:

<http://www.ipsnews.be/artikel/ortega-trekt-nog-meer-macht-naar-zich-toe>

www.dewereldmorgen.be/.../nicaragua-de-ingredienten-voor-het-suc...

www.bbc.co.uk/.../world-latin-america-

www.dewereldmorgen.be/.../ortega-wint-verkiezingen-in-nicaragua

Chávez
cartoon: Locoven

Daniel Ortega opnieuw president

Het is maandag 31 oktober -zes dagen voor de verkiezingen- de laatste dag dat er campagne wordt gevoerd. Ik zit in de taxi op weg naar het centrum van Matagalpa. Langs de kant van de straat staat een menigte die Daniel Ortega aanmoedigt, die het FSLN (Frente Sandinista de Liberación Nacional) vertegenwoordigt. Met trots zwaaien ze met hun rood-zwarte vlaggen, die het sandinisme kenmerken. Het is duidelijk dat ze de bevolking ervan willen overtuigen dat je trots mag zijn sandinist te zijn en mensen over proberen te halen een van hen te worden.

Zaterdag 5 november -één dag voor de verkiezingen- word ik gevraagd een biertje te gaan drinken in de stad. Maar al gauw blijkt dit plan niet door te kunnen gaan. De regering heeft een alcoholverbod ingevoerd, vanaf vandaag 17.00 uur tot een dag na de verkiezingen. Nicaraguanen kunnen stevig doordrinken -vooral in de weekenden- en waar alcohol is, is ook onrust. Zeker in periodes van verkiezingen met voor- en tegenstanders van Daniel Ortega. Dus om de rust te bewaren en met frisse moed te gaan stemmen, is het beter om de alcohol een keer over te slaan. Het is muisstil in de stad ... stilte voor de storm.

Op zondag 6 november word ik meegenomen naar een van de locaties waar gestemd wordt. Ik ben nieuwsgierig hoe dat in Nicaragua gaat en vraag of ik met mijn vrouw mee naar binnen mag. Een dame die bij de ingang staat laat mij er niet in en zegt dat dit verboden is. Helaas voor mij. Als ik later vraag waarom men geen telefoon naar binnen mag nemen, krijg ik weer te horen dat dit verboden is. Ik vraag haar waarom dit verboden is, met als antwoord: 'omdat het verboden is'. Niet echt een antwoord op mijn vraag. Nogmaals vraag ik waarom niet. Ze geeft me geen antwoord. 'Vanwege het maken van foto's?' Ze bevestigt dit met een onzekere lach.

Later krijg ik te horen dat ze misschien dacht dat ik een van de buitenlandse inspecteurs was, die een eerlijk verloop van de verkiezingen aan het controleren was. Ik moet er om lachen. Ik was gewoon nieuwsgierig.

Later op de dag spreek ik met mensen over de verkiezingen. Het is me opgevallen dat sommigen niet graag praten over op wie ze hebben gestemd. Ik spreek met iemand die acht jaar geleden nog op het FSLN stemde. Ik vraag het op de man af. Hij vertelt me dat velen door de revolutie zo'n respect hebben gekregen voor Daniel Ortega dat zij altijd voor zijn partij zullen blijven stemmen, wat er ook gebeurt. De bevolking is nog altijd trots op wat hij toen heeft bereikt. 'Sandinist zijn zit in het bloed en het voelt dan ook als een zonde om op een andere partij te stemmen.' Ondanks dit gevoel ziet de man waar ik mee sprak in, dat er dingen gebeuren die niet kloppen en hij is daarom een aantal jaren geleden overstapt. Maar dit vertelt hij niet met trots ...

Het is 22.00 uur, ik ben moe en besluit om naar bed te gaan. Ik doe mijn oordoppen in, de uitslag is nog niet bekend maar in Matagalpa is het een en al herrie. Luide muziek, schreeuwende en juichende mensen.

Het is maandagochtend, we zetten de televisie aan om de uitslag te bekijken. 63 procent van de stemmen gaat naar Daniel Ortega, een overweldigende meerderheid. Vreemd genoeg is het nog stil op straat. Geen juichende mensen? Het lijkt allemaal rustig, maar vanaf 13.00 uur is het feest in de stad. Een stoet sandinisten rijdt naar het centrum. Het is een gekkenhuis in Matagalpa, dan nog wel van vreugde. Echter 's avonds slaat de stemming om. Ladderzatte mensen zien het verschil niet meer tussen feesten en agressie. Men begint met stenen te gooien.

Ik besluit maar veilig thuis te blijven.

Martijn van Tilburg

Daniel Ortega
foto: internet

propaganda
foto: Estaban Félix

Nicaragua Nu

Verkiezingen in Nicaragua

Op 6 november 2011 vonden presidentsverkiezingen plaats in Nicaragua. Een gebeurtenis om de democratische barometerstand van dat land te bekijken en te analyseren. Allereerst is en blijft het een Latijns-Amerikaans land, ook of beter, juist vóór en tijdens verkiezingen. Enkele karakteristieken van deze Latijns-Amerikaanse 'traditie': de partij, die aan de macht is, buit dit voordeel tot het uiterste uit. Andere partijen schreeuwen moord en brand over dat soort praktijken, vinden dat ze geen eerlijke campagne kunnen of mogen voeren, zien in alle stemlokalen fraude, zien hun eigen partijleden gediscrimineerd etcetera. Deze taferelen deden en doen zich nu ook voor in Nicaragua.

In Nicaragua bestaat een beweging Rescate del Sandinismo (Redding van het sandinisme) geheten, die de praktijken van Ortega c.s. op vernietigende wijze kritiseert: 'De transparantie voor en tijdens de verkiezingen is ver te zoeken, het democratisch gehalte van deze verkiezingen is tot onder het nulpunt gedaald. De verkiezingen worden gemanipuleerd, het volk heeft in feite niets meer te kiezen, de fraude ligt op de loer. Dit heeft niets meer te maken met het gedachtegoed van onze Sandinistische Beweging. Ortega is een *caudillo* die alleen uit is op macht voor hem zelf, zijn vrouw Rosario Murillo en zijn naaste kritiekloze aanhangers om enkel hun eigen belangen veilig te stellen.'

Illegaal

Een kritiek die daar boven uitstijgt, is het feit, dat Ortega zich verkiesbaar heeft gesteld en door zijn partij -het FSLN- verkozen is als presidentskandidaat. In de Nicaraguaanse grondwet staat dat voor een president slechts twee zittingsperiodes toegestaan zijn. Ortega is in deze zin dus illegaal bezig. Dit feit is voor de beweging Rescate del Sandinismo reden geweest om een protestmars te organiseren. Deze groepering riep daarmee op tot een klip en klare afwijzing van deze verkiezing, tot een politieke strijd, die uiteindelijk moet leiden tot een reële democratie in Nicaragua.

Ortega is de nieuwe president van Nicaragua

Al weken voor de verkiezingen was al duidelijk dat Ortega president van het land zou worden; er viel namelijk weinig meer te kiezen. De oppositie was te zeer verdeeld, de beloftes van Ortega te verleidelijk voor het arme volksdeel van Nicaragua, dat steeds alle hoop heeft op verbetering met het FSLN -vanouds de beweging die hoop bracht voor de toekomst voor veel Nicaraguanen. Deze beloftes bestaande uit bonussen voor het leveren van productie, subsidies bij het bouwen van huizen, het regelen van woningen voor

het volk -veelal betaald met fondsen afkomstig van Ortega's vriend en bondgenoot Hugo Chávez van Venezuela- wegen voor het Nicaraguaanse volk zwaarder dan de politieke criteria omtrent bijvoorbeeld democratie, transparantie en caudillisme. In die zin stemt het volk -wellicht opportunistisch- voor hun eigen belangen. Dat heeft het FSLN goed aangevoeld en Ortega maakt daar samen met zijn partijgenoten grif gebruik, of beter, misbruik van. Vast staat dat hij en zijn partij het land structureel geen goede dienst bewijzen, het getuigt namelijk van een wel erg kortzichtige visie op hoe zich een land kan onttorsten aan onderontwikkeling en armoede. Ontwikkeling gaat gepaard met emancipatie, met organisatie, met ruimte voor (nieuwe) ideeën, met mogelijkheden tot ontplooiing, in economische en politieke zin. Zoals gezegd, staan deze verkiezingen in een Latijns-Amerikaanse traditie, en gezien de wortels van het sandinisme zou men een andere lijn kunnen en mogen verwachten. Door het proces, dat geleid heeft tot de verkiezing van Ortega als president overheerst teleurstelling bij mensen die Nicaragua een warm hart toedragen.

Toon Oomen

propaganda voor Alemán
foto: Esteban Félix

Fabio Gadea
foto: internet

Nicaraguaweek

Gerónimo Ubeda, coördinator van CM, wordt geïnterviewd door de media
foto: Casa Materna

Van 14 tot 21 november organiseerde het Huis van de Wereld in samenwerking met Mundial Productions en de Stedenband Tilburg - Matagalpa de Nicarguaweek. Tilburgers konden kennismaken met de cultuur van Nicaragua. Er was een mooi programma samengesteld met muziek, sport, eten, kunst, film en een rondreizende fototentoonstelling, langs de diverse wijkcentra van Tilburg. Tijdens de week kon men genieten van Nicaraguaanse maaltijden in Het Wapen van Tilburg, De Spaarbank en Brasserie Werelds, een masterclass, een optreden van singer songwriter Nicole Bus in Poppodium 013, de eerste lange speelfilm sinds twintig jaar gemaakt op Nicaraguaanse bodem in Cinecitta, een jongerenfeest dat door middel van live streaming in Tilburg en Matagalpa tegelijk en gezamenlijk werd gehouden, een spinningmarathon en nog meer activiteiten.

Eén groot feest op het Pieter Vreedeplein Twintigste verjaardag van Casa Materna

Zaterdag 29 oktober werd het Pieter Vreedeplein omgebouwd tot een feestplein; een waslijn met doeken vol verhalen en foto's van het Casa Materna in Matagalpa fleurden het plein op. Raldo Neven van NevenFotografie installeerde zijn 'studio' voor The Sting, die voor de elektriciteit garant stond. Omdat het het Casa Materna het mogelijk heeft gemaakt dat gedurende de afgelopen twintig jaar meer dan 15.000 vrouwen veilig konden bevallen van gezonde kinderen, werden Tilburgers getraakteerd op ... geen beschuiten, maar lange vingers met muisjes. Deze werden uitgedeeld door twee wandelende 'tafeldames' in vrolijke rode Nicaraguaanse jurken. Informatiefolders waren te krijgen bij een kinderwagen versierd met ballonnen en bij een Nicaraguaanse ijscokar.

Op het feest waren Kabouter Plop en Kabouter Kwebbel te gast. Ieder die dat wilde, jong en oud, kon met hen op de foto. En dat waren er velen. Ook Boef en de Gelogeerde Aap kwamen nog een uurtje langs. Het waren vooral jongeren die van de gelegenheid gebruik maakten om met hen op de foto te gaan. De enthousiaste fotograaf had zijn handen vol. Veel mensen zijn naar huis gegaan met een prachtfoto. Een klein meisje bleek geweldig blij met de foto van haar en Plop en Kwebbel. Ze kwam terug om aan kabouter Kwebbel het lijstje te laten zien dat ze voor deze foto speciaal had mogen kopen.

Ook in Matagalpa werden de twintig jaar gevierd. Daar werden medewerkers van het Casa Materna getraakteerd op een feestelijke conferentie. Dit was de eerste keer dat de medewerkers uit de *comunidades*, de gehuchten uit de gehele provincie Matagalpa, elkaar ontmoetten. In de stad Matagalpa hebben de media zowel van te voren als op de dag zelf veel aandacht besteed aan deze twintigste verjaardag.

baby geboren op 29 oktober
foto: Casa Materna

op de foto met Plop en Kwebbel
foto: Louise Donjacour

Cil en Els

tafeldames
foto: Louise Donjacour

DUO-Fiesta: De kick-off!

Een heerlijk idee, de organisatie van DUO-Fiesta. Een feest van en voor jongeren uit Tilburg én Matagalpa. Tegelijkertijd de kick-off van de jongerentak van de Stedenband, genaamd JOTM!. Een aantal leuke live bands als Handsome George & The Mooiboy's, Apes in the Orange Grove en L'Chaim waren uitgenodigd om de avond te vullen met muziek in poppodium Paradox. Naast het optreden van deze bands vulden dj Bakvorm en dj Sasha de verdere avond met hun flitsende sets, ook tijdens de uiteindelijk op het nippertje gelukte live-videoverbinding met Artesanos in Matagalpa waar tegelijkertijd het feest plaatsvond, vandaar de naam DUO-Fiesta.

Voor de organisatie, JOTM!, was het even afwachten of de opzet van het feest zou slagen. Vragen als: komen alle artiesten, is er voldoende animo en hoe zou het aflopen met de live-video verbinding tussen het feest in Tilburg en het feest in Matagalpa? zijn toch vragen die menig organisator even aan het denken zet. Uiteindelijk bleek voor twijfel geheel geen noodzaak gezien het feit dat vrijwel alles op rolletjes liep en Paradox gedurende de avond behoorlijk goed gevuld was met feestende mensen.

JOTM!

Met als slogan: 'Zeg JOTM! voor een kleurrijke toekomst van jongeren in Matagalpa' was DUO-Fiesta de allereerste activiteit georganiseerd door de recent ontstane jongerentak van de Stedenband. JOTM! wil zich binnen de Tilburgse grenzen profileren als platform door en voor jongeren. Jongeren die ideeën, talenten of andere initiatieven willen omzetten in actie, kunnen bij JOTM! terecht. In samenspraak zal worden bekeken welke mogelijkheden er zijn óf gecreëerd kunnen worden om iets of iemand in Matagalpa te ondersteunen in welke vorm dan ook.

DUO-Fiesta Tilburg

DUO-Fiesta was een zeer geslaagde eerste activiteit vanuit JOTM!. De organisatie stond al een tijdje te trappelen. De avond in Tilburg verliep vanaf het begin gesmeerd. De artiesten druppelden binnen en de soundchecks gingen vlekkeloos. Het publiek werd welkom geheten en het feest kon beginnen.

Handsome George & The Mooiboy's trapte de avond af met zeer afwisselende en swingende muziek. Veel fans stroomden binnen en de zaal in Paradox werd al aardig gevuld. Ook Apes in the Orange Grove hield de mensen in de zaal geboeid met heerlijke door gitaar ondersteunde muziek. Het aantal bezoekers nam toe en vanaf het moment dat L'Chaim hun *Balkan with a twist*-muziek ten gehore bracht, waren er tussen de 150 en 180 personen aanwezig in Paradox.

Ook in Matagalpa

Dj Bakvorm en dj Sasha denderden er de rest van de avond lekker op los met hun beats en sounds. Om 02.30 uur is de live-verbinding tussen Tilburg en Matagalpa tot stand gekomen. Zo konden de feestende mensen in Tilburg het feest in Matagalpa bewonderen en andersom! Er werd op dat moment volop gedanst en er kwamen veel positieve reacties binnen vanuit Matagalpa. Al met al een zeer geslaagde avond voor iedereen.

JOTM! bedankt alle artiesten, de medewerkers van Paradox, de bezoekers en alle anderen die op enige manier betrokken zijn geweest bij de organisatie van DUO-Fiesta. Iedereen bedankt!

Ruben Gieling

Apes in the Orange Grove
foto's: Miranda van der Klaauw

bassist L'Chaim met publiek
dansen op de muziek van L'Chaim

dj Sasha

Frans maakt opnames voor het feest in Matagalpa

foto: José Donjacour

foto: Louise Donjacour

Vers van de pers: de spinningmarathon

Zondag 20 november 2011 om half elf uur 's ochtends arriveerden de eerste enthousiaste fietsers en fietsters voor de spinningmarathon, die voor het tweede achtereenvolgende jaar georganiseerd werd door Vrouwensportschool Kwidam en de projectgroep microkrediet van de vrouwengroep van de Stedenband Tilburg - Matagalpa.

Drieënhalf jaar geleden heeft Vrouwensportschool Kwidam bij gelegenheid van haar twintigjarig bestaan besloten om vijf jaar lang het microkredietproject in Matagalpa te ondersteunen. Een bijzonder initiatief voor een bijzonder project. De opbrengst van de activiteiten komt ten goede aan het microkredietproject, inmiddels vast en zeker bekend bij de lezers van *¡Cómo No!*.

Een veertigtal deelnemers hebben zich niet alleen van hun sportiefste kant laten zien, maar hadden zich ook nog laten sponsoren door familie en vrienden om weer een mooi bedrag bij elkaar te fietsen. Dit jaar is er meer gefietst dan gesponsord. De topper was Louise Donjacour die vijf uur achtereen op de pedalen heeft gestaan. Ook uitzonderlijk waren Henny en Inge uit Leiden die helemaal naar het zuiden waren afgezakt om mee te spinnen voor het project. Uiteindelijk hebben 44 mensen zeventig uur gefietst. Het was een bijzonder geslaagde dag. De sfeer was heel ontspannen ondanks, of misschien wel dankzij de grote inspanning van de fietsers. Dank je wel trainsters van Kwidam voor de enthousiaste begeleiding, jullie voerden ons tot grote hoogte.

Volgend jaar is de finale marathon en dat moet een grote klapper worden. Wie al een nieuwe agenda heeft aangeschaft schrijft nu met hoofdletters bij 18 november 2012: SPINNINGMARATHON bij sportschool Kwidam, ten behoeve van het microkredietproject in Matagalpa. Van een dergelijke sportieve dag hoeft niemand spijt te hebben. Integendeel!

De opbrengst van de spinningmarathon is 605,50 euro. Al met al een mooi resultaat.

De eerst volgende activiteit bij Kwidam is de bridgedrive op zondag 22 januari 2012.

Wil je meer informatie over het microkredietproject?

Zie: www.tilburg-matagalpa.nl/vrouwen. Wil je meer informatie over Kwidam?

Zie: www.kwidam.nl

Len Linthorst

Nicaraguaanse maaltijden in Het Wapen van Tilburg, De Spaarbank en Brasserie Werelds

chefkok René van Werelds
foto's: Marian van Stiphout

toetje bij Brasserie Werelds

Ondernemen in Matagalpa Op verkenning gestuurd

Al enige tijd zijn er vanuit de Stedenband contacten met een aantal Tilburgse ondernemers. Het zijn vooral innovatieve ondernemers die graag over grenzen kijken en hun kennis en ervaring beschikbaar willen stellen. Om hier dan een geschikt project voor te vinden is makkelijker gezegd dan gedaan. De vraag en het aanbod op de juiste of beste manier bij elkaar brengen is door de afstand, de cultuurverschillen en de onbekendheid met het thema voorlopig nog een zoektocht. Bestuurslid Theo Smeele en coördinator Miranda van der Klaauw werden daarom afgelopen augustus door de ondernemers op verkenning gestuurd naar Matagalpa.

Een van de doelen van het bezoek was om er achter te komen of de plaatselijke ondernemers geholpen zouden zijn met het opzetten van een soort agentschap of ondernemersloket. Een idee van de Tilburgse ondernemers was namelijk om niet eenmalig een project te financieren, maar om via zo'n agentschap een proces op gang te brengen en vanuit dat agentschap de lokale economie aan te zwengelen. Hierbij zouden dan alle belangrijke actoren in de Matagalpese samenleving moeten participeren: de ondernemers zelf, de gemeente, onderwijsinstellingen en financiële en maatschappelijke organisaties.

Op basis van een eerder door het Landelijk Beraad Stedenbanden gemaakte economische 'scan' en vooraf opgevraagde informatie, maakten we een lijst van organisaties en personen die we wilden spreken. We concentreerden ons op voor Matagalpa belangrijke sectoren (de landbouw en het toerisme) en op instituties en organisaties die actief zijn voor ondernemers en producenten. Een Kamer van Koophandel kent Matagalpa niet; de meeste ondernemers zijn gegroepeerd per sector. Er is veel versnippering en de contacten met de overheid zijn moeizaam. Helaas speelt de (partij)politiek een nogal bepalende rol. Daarnaast mist men in Matagalpa een ondernemersklimaat.

Van meerdere kanten hoorden wij verhalen van ondernemers die worden tegengewerkt of niet gehoord worden omdat ze niet van de juiste partij zijn. Maar ook de gemeente zelf hecht niet veel belang aan de economie als beleidsthema; economie is ondergebracht bij de Commissie Cultuur. Aan de andere kant spraken wij een aantal zeer deskundige en betrokken mensen en bleek dat er al diverse initiatieven zijn genomen om ondernemers te ondersteunen. Deze zijn echter zeer versnipperd, alleen voor een kleine doelgroep, afhankelijk van tijdelijke fondsen of niet altijd even vraaggericht. De meeste gesprekspartners vonden dan ook dat het voorgestelde agentschap

alleen een meerwaarde zou hebben als het iets zou toevoegen en als het deze initiatieven zou overstijgen, want geïnventariseerd is er al heel veel. Wat meerdere personen noemden was de uitdaging om de verschillende sectoren met elkaar te verbinden en om productieprocessen in de stad en op het platteland meer met elkaar te verbinden. Daarnaast werd benadrukt dat het initiatief zo onafhankelijk mogelijk moet opereren en zeker niet moet worden ondergebracht bij de overheid.

In een zeer goed bezochte en geanimeerde slotbijeenkomst presenteerden wij onze conclusies en maakten vervolgspraken. Het was een zeer intensief en informatief werkbezoek, waarop we deze maand een follow-up hopen te geven door een opdracht te verstrekken voor het schrijven van een definitief projectvoorstel. Dan zijn de Matagalpezen aan zet.

Miranda van der Klaauw

bestuur en medewerkers ASOGAMAT,
vereniging van veeboeren
foto's: Miranda van der Klaauw

medewerker INTUR, toerismebureau

We hebben gesproken met:

- Addac - vereniging (ngo) gericht op agrarische ontwikkeling
- De gemeente - afdeling Economische Ontwikkeling
- Asogamat - vereniging van veeboeren
- Cafenica - vereniging van koffiecoöperaties
- CAMIPYME - overheidsorganisatie ter ondersteuning van kleine ondernemers
- Cámara de Comercio - belangenvereniging van winkeliers
- CARUNA - financiële coöperatie van de overheid
- Ondernemers in toerisme
- Fumdec - kredietorganisatie met veel aandacht voor gender
- IDR - overheidsorganisatie ter bevordering van agrarische ontwikkeling
- INDE - private institutie die ondernemers ondersteunt
- Intur - overheidsorganisatie ter bevordering van het toerisme
- UNAN - openbare universiteit

Wie geïnteresseerd is in de verslagen van de gesprekken, kan een kijkje nemen op het Forum van ondernemend.tilburg-matagalpa.nl

Conclusies

Wat er al is:

- De mensen die wij gesproken hebben zijn allemaal zeer gemotiveerd en enthousiast over hun werk.
- Er zijn veel nieuwe initiatieven in de toerisme- en dienstensector.
- De Nicaraguaanse economie groeit.
- Er zijn veel fondsen beschikbaar, er is privé-kapitaal, er zijn allerlei projecten en programma's.
- Veel organisaties hebben al veel informatie en kennis over wat er nodig is (kijk onder andere naar de Lokale Agenda van INDE).
- In september gaat CAMIPYME een departementale raad voor micro, kleine en middelgrote bedrijven starten.
- Bij de UNAN bestaat al het CIMDER (multidisciplinair centrum voor plattelandontwikkeling).
- Er is al samenwerking tussen enkele organisaties en alle organisaties zijn bereid meer samen te werken.

Wat ontbreekt:

- Een beter ondernemersklimaat.
- Meer productieketens creëren per sector en tussen sectoren en tussen de stad en het rurale gebied.
- Overstijgen van de politieke meningsverschillen.
- Beter samenwerking en afstemming tussen overheidsinstellingen, de private sector en maatschappelijke organisaties (ngo's).
- Verhogen van de productiviteit en de kwaliteit van de producten.
- Meer professionaliteit.
- (Technische) scholing die beter aansluit bij de (vragen uit de) economische sectoren.
- Meer publiciteit voor Matagalpa als toeristische bestemming.

medewerker Addac geeft reactie op presentatie slotbijeenkomst

medewerkers gemeente Matagalpa, afdeling economische ontwikkeling

medewerkers CAMIPYME, bureau voor ondersteuning mkb

nieuwe machine op agro-industriële markt Matagalpa

Milieu in Matagalpa

mooie oogst in moestuin
foto: UNAN

Tijdens het bezoek van afgelopen augustus aan Matagalpa is er uiteraard ook gelegenheid geweest om over milieuprojecten te praten. Samen met Miranda heb ik met de verschillende organisaties gesproken over enerzijds nieuwe projecten, anderzijds over lopende zaken. De lopende zaken zijn het moestuinenproject (waarover in de vorige *¡Cómo No!* al uitvoerig is gerapporteerd) en het project over de biogasinstallaties (ook al eerder over geschreven).

Biogasinstallatie

Wat de biogasinstallaties betreft was de milieuwerkgroep erg geschrokken van de conclusies uit het interview met Auxiliadora Romero-Cruz (Xilo) en Toon Oomen. De vrees bestond dat het geld dat wij voor biogasinstallaties beschikbaar hadden gesteld (8000 euro) letterlijk weggespoeld was. In een persoonlijk gesprek in het huis van Xilo is dat misverstand uit de weg geruimd. Xilo heeft in het gesprek met Toon gesproken over ervaringen met biogasinstallaties van anderen, gebouwd met geld van onder meer Novib en enkele eerder door de Movimiento Comunal gebouwde biogasinstallaties. Het blijkt nu dat het onderhoud en daarmee ook het rendement van de installatie zeer nauw komt. De ervaring is dat na een jaar in productie te zijn geweest de biogasinstallatie niet meer naar behoren werkt; er zitten dan teveel reststoffen (vervuiling door zand) in de bak en die moeten worden verwijderd. Gevolg is dat het rendement afneemt en het animo om de biogasinstallatie verder te onderhouden ook daalt. Het plastic dat de ballon vormt waarin het gas zich verzamelt, is op termijn ook aan vervanging toe en dat kost veel geld. Onderhoud kost tijd, en dat is iets waar een Nicaraguaanse boer niet altijd over beschikt. Onderhoud kost ook geld, zeker als het niet door de boer zelf gedaan kan worden. Oudere boeren hebben bijvoorbeeld moeite om een biogasinstallatie zelfstandig schoon te maken (te zwaar werk). De biogasinstallatie raakt daardoor in onbruik en vervalt tenslotte. Een levensduur van één jaar is erg kort voor een installatie van ongeveer duizend euro. Na een onderzoek onder diverse boerengezinnen waar ooit een biogasinstallatie was geleverd, is door Xilo besloten om de beschikbare middelen nog niet uit te gaan geven, maar eerst overleg met de Milieuwerkgroep van de Stedenband te zoeken.

Selva Negra

Het lichtende voorbeeld voor succesvolle biogasinstallaties, ook in mijn eigen beleving, is voor velen de *finca* van Selva Negra. Daar op het terrein zijn verschillende biogasinstallaties actief, men gaat er prat op dat het restaurant draait op gas uit eigen productie. Xilo vertelde mij dat zij met de eigenares van de finca heeft gesproken over haar ervaringen. Het blijkt dat op de finca enkele arbeiders belast zijn met het vullen en schoonmaken van de biogasinstallaties,

ze hebben daar een dagtaak aan. Het rendement is niet (meer?) zodanig dat het restaurant op dit gas draait. Het gas wordt nu gebruikt in de arbeiderswoningen op de finca. Voor Selva Negra is het echter om milieutechnische redenen een principiële keuze om het eigen afval te vergisten, de extra kosten heeft men er daarom wel voor over. Op de finca blijken andere alternatieve energiebronnen effectiever te zijn: ovens van lavasteen (die houden warmte heel lang vast) en een soort gasstellen die het kaf van koffie of rijst benutten als brandstof (goedkoop, eenvoudig te produceren). Na het persoonlijke gesprek met Xilo is nog een overleg geweest waarbij ook Janeth Castillo aanwezig was, zij is projectverantwoordelijke bij de Movimiento Comunal. Doel van het gesprek was te bekijken of de Movimiento kon komen tot een alternatieve besteding mogelijk zelfs met het vooruitzicht op een economisch project (economische projecten kunnen in aanmerking komen voor verdubbeling van het bedrag door het Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland - Nicaragua/Hivos). De uitwerking van het gesprek, in de vorm van een projectvoorstel, moet nog worden opgestuurd. Dat ligt voor een deel aan ons in Tilburg; voor economische projecten moeten er eerst nog scherpe voorwaarden worden geformuleerd (in overleg met het Landelijk Beraad Stedenbanden die de procedure voor de verdubbeling begeleidt). Als die voorwaarden er zijn, kan de Movimiento beoordelen of zij het haalbaar vinden om een economisch project te starten. Lukt dat niet, dan komt er een alternatief projectvoorstel. Wordt vervolgd ...

Miranda en Theo met medewerkers UNAN en Addac

moestuin
foto: UNAN

wellicht rijden hier straks auto's op jatrofa...
foto: Miranda van der Klaauw

Jatrofa

Iets heel anders is het mogelijke project rondom biodiesel. In een eerder nummer van de *¡Cómo No!* heb ik al geschreven over een presentatie over dit onderwerp gegeven door STRO en dat de Milieuwerkgroep het had voorgelegd bij de UNAN. Tot onze verrassing kwam tijdens ons bezoek aan de UNAN dit onderwerp direct op tafel, en dát na enkele maanden zonder nieuws. Er bleek echter achter de schermen wel degelijk gewerkt te zijn! Nu was er de gelegenheid om verder te praten over dit onderwerp, samen met de UNAN en leden van ADDAC (agrarische organisatie die zich richt op verbetering van de levenssituatie van boeren op het platteland). Beide organisaties zijn erg enthousiast over dit project, ze zien veel positieve aspecten aan de biodiesel.

Even het geheugen oprispen: 'Wat is er nou leuker en beter dan je eigen olie te produceren, onafhankelijk te zijn van olie uit het buitenland en geld over te houden voor andere doeleinden? Het is mogelijk! Zonder het milieu te vervuilen, zonder vruchtbare grond te bezetten waar je je eigen eten op verbouwt ... Voor dit doel wordt een plant gebruikt die van origine al in Nicaragua bekend is (onder de naam *tempate* of *piñol*) en door de Nederlandse organisatie STRO met succes in Honduras wordt gekweekt onder de naam jatrofa.' Het project met deze plant is voor ADDAC niet geheel nieuw, in het verleden is er een Oostenrijker al mee bezig geweest. Er blijken in Nicaragua zelfs al verschillende projecten voor biodiesel te zijn of te zijn geweest. Het meest geslaagd was een project in

de omgeving van León, maar daar is het project gestrand vanwege een dalende olieprijs op de wereldmarkt; het was niet meer aantrekkelijk om moeizaam zelf biodiesel te gaan produceren. De fabriek in León heeft nooit een druppel biodiesel mogen persen. Van de hand van deze Oostenrijker kregen wij een mail met waarschuwingen en ook aanmoediging om het vooral op te pakken, mits er goede begeleiding komt.

Onderzoek

Afgesproken is nu dat in Matagalpa docenten van verschillende studierichtingen van de UNAN samen met ADDAC onderzoek gaan doen naar de mogelijkheden van een soortgelijk project in de omgeving van Matagalpa. Men gaat niet over één nacht ijs, voor er in Honduras gekeken gaat worden hoe de productie daar loopt, gaat men eerst bestaande ervaringen in Nicaragua onderzoeken (kijken welke valkuilen er vermeden kunnen worden). Doordat de plant op arme grond gedijt, duurt het namelijk vijf jaar eer de plant productief genoeg is, maar dan kan ie ook zo'n dertig jaar mee. Bij ADDAC is men zich ervan bewust dat het een kwestie van goede voorlichting is aan betrokken boeren, die vervolgens ook nog eens in het bezit moeten zijn van een lange adem.

In Tanzania is Eneco (vanwege de groene stroom) samen met ICCO en Max Havelaar bezig om in het gebied aan de voet van Kilimanjaro de jatrofa op maisplantages tussen de mais te zaaien. De eerste ervaringen zijn zodanig positief dat men onderzoekt of een fair trade productie mogelijk is. Het positieve zit in de hogere productie van de maisplant. Er wordt met minder planten toch een betere opbrengst gehaald dankzij de goede invloed van de jatrofaplanten.* Er wordt daar dus wel op vruchtbare bodem gezaaid, met als voordeel dat de jatrofa sneller tot wasdom komt. Een interessante ontwikkeling waar we vast meer over horen. Maar of dat ook voor Nicaragua geldt, dat was bij het schrijven van dit artikel (half november) nog niet bekend.

Theo Smeele

* *Trouw*, bijlage Fair Trade, pg 6/7, 29-10-2011

Hoe om te gaan met de bezuinigingen?

Nu de gemeentelijke begrotingsbehandelingen zijn geweest, is de bezuiniging op onze subsidie een feit. We gaan de komende twee jaar van 62.000 euro naar 50.000 euro per jaar. Daarnaast was al eerder besloten dat de ID-regeling voor gesubsidieerde arbeid wordt afgebouwd, waardoor we onze ID-medewerker per 1 januari verliezen. Dit alles betekent dat het aantal uren dat er op kantoor betaalde ondersteuning aanwezig is, fors omlaag gaat: van 56 naar 18 uur per week. Hoe gaan we daar mee om?

Allereerst door prioriteiten te stellen, een aantal activiteiten te schrappen, iets meer te vragen van de huidige vrijwilligers en duidelijke projecten te formuleren voor nieuwe vrijwilligers. Natuurlijk zal dit moeten groeien en daarnaast blijft de toekomst op de langere termijn ongewis. Daarom is er meer nodig.

Toekomstbestendig

De Stedenband bevindt zich in de gelukkige omstandigheid dat zij kan beschikken over een goede groep betrokken vrijwilligers die op dit soort momenten bij elkaar wordt geroepen om mee te denken met het bestuur. In oktober is er een beleidsdag geweest en eind november wordt verder doorgepraat over het voorstel voor een 'reorganisatie'. Er is vooral gesproken over een toekomstbestendige Stedenband op de langere termijn. Het voorstel is om rondom de vier kerntaken (financiën, fondswerving, pr/voorlichting en projectenbeheer, -planning en -control) vaste vrijwilligers in te werken, zodat deze taken niet meer allemaal en volledig op het bordje van het bestuur en de coördinator liggen.

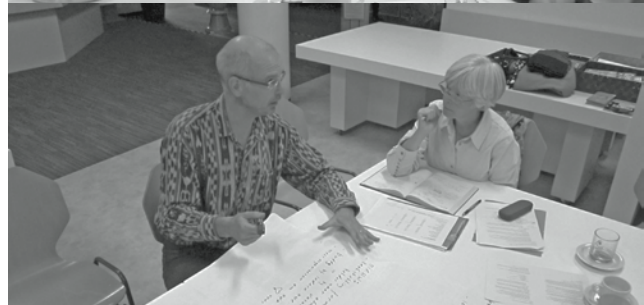
Geprobeerd wordt om naast de coördinator een soort team te formeren van mensen die verantwoordelijk zijn voor deeltaken. Momenteel wordt dit verder uitgewerkt en wordt per kerntaak precies omschreven wat er allemaal bij komt kijken. Dit is nodig om huidige en nieuwe vrijwilligers en stagiairs een goed beeld te geven van de inhoud en omvang van hun taak. Daarna kunnen de poppetjes worden ingevuld. De verwachting is dat dit niet voor alle onderdelen direct zal lukken, maar dat hoeft ook niet. We kunnen beginnen met de taken die het meest urgent zijn en/of waarvoor zich mensen aanmelden. Vervolgens kan gericht gezocht worden naar nieuwe mensen voor de overige taken.

Het is dus enerzijds 'alle hens aan dek', maar anderzijds is er alle vertrouwen dat we er met de huidige actievelingen, aangevuld met nieuwe mensen, zeker in zullen slagen om door te gaan met het mooie werk van de Stedenband.

Miranda van der Klaauw

foto's: Toon Oomen

Wilt u het werk van de Stedenband (blijven) steunen?

Dat kan op meerdere manieren:

- Wordt vriend(in) van de Stedenband via de Stichting Amigos de Matagalpa.
- Speel mee met de Vriendenloterij en selecteer ons als begunstigde.
- Spaar (in Tilburg e.o.) op de Positoos-kaart waarbij je ons selecteert als begunstigde.
- Wordt vrijwilliger of kom het bestuur versterken. Dit kan voor langere tijd of op projectbasis.
- Voor jongeren: word lid van onze jongerengroep JOTM!

Voor meer informatie: kijk op onze website of neem contact op met ons kantoor (zie het colofon voor de contactgegevens).

Wat weten we van ... de Río San Juan? [2]

De kushandjes van Carmen fladderden nog als oevervlindertjes met de ogen van Mercedes om me heen, terwijl San Juan de Nicaragua (- del Norte) achteruit leek te schuiven tot het door de begroeiing langs de oevers van de Río Indio aan het oog onttrokken werd. Spoedig daarna zwenkte de boot de baai in, richting Río San Juan.

De toegang tot de Río Indio ligt als een invoegstrook met een natuurlijke dijk van zwarte aarde aan de Bahía de San Juan de Nicaragua, waardoor ook de Río San Juan de Atlantische Oceaan in stroomt.

'Verlaat u uw prachtige vrouw en dat schattige kindje?' hoorde ik een lage, barse stem naast me of bijna ónder me, want de eigenaresse van het varkentje (zie vorige aflevering) bleek in close-up amper een meter dertig hoog. Uit de kleinste vogeltjes komt vaak het meeste lawaai.

'Niet mijn vrouw, niet mijn kindje,' zei ik en aarzelde. 'Maar toch, misschien ga ik terug, ooit.'

Ze loenste naar me en in haar ogen las ik met vette letters: Dat zeggen ze allemaal!

Tja, ik ben nou eenmaal geen thuiszitter, de wereld is groot en er leven inmiddels zeven miljard mensen op.

'Hm', bromde ze dwars door mijn wereldbeschouwelijke gedachte heen. Geen directe brom van vertrouwen.

Onze boot passeerde de 'dijk', navigeerde de baai in, stak over en veranderde van stemming; het bijna luchtige tuftuf-geluid sloeg om naar een stevig geronk. 'Honderd pk', meldde de varkenshoedster naast me. 'Vol vermogen. Stroomopwaarts'.

De Río San Juan! Nu, varend op het midden van de rivier, kreeg ik een onbelemmerd uitzicht over een enorme vlakte van water, de stuwende schijnbare stilte van ontzettend veel snelstromend water, waarbij het leek alsof je er zo overheen naar de oever zou kunnen lopen. Om niet snel daarna, via de baai, weggespoeld als luchtig afval, languit in de Atlantische Oceaan te belanden. Als je zolang boven zou weten te blijven, temidden van zoveel verborgen natuurgeweld. Natura Artis Magister (zoals bovenaan de buitengevel van Artis, Amsterdam geschreven staat); alweer een meesterwerk van de natuur. 'In 24 uur verstouwt de Río San Juan, in het droge seizoen, voldoende water om heel Midden-Amerika van drinkwater te voorzien!', meldde de vrouw naast me droogjes. 'Een jaár lang.'

Mijn mond moet hebben open gestaan, want ... 'Ik word er ook nog steeds stil van', klonk het naast me, nu in een wat mildere toon, 'en toch reis ik al jarenlang tweemaal per week heen en terug van Castillo naar San Juan. Deze rivier is op meerdere plaatsen meer dan driehonderdvijftig meter breed, zeker in de regentijd.'

Dolores Gallante Mayagna, volbloed Mayagna-indiaanse, vandaar de naam. 'Wij zijn de oorspronkelijke bewoners van Nicaragua, *sabe?*' Ik knikte. 'Samen met de Rama, de Chorotegas, Miskitos en Matagalpas', dreunde ik op en vertelde dat ik door Nicaragua reisde, op zoek naar mensen en geschiedenis en dat ik inmiddels al een beetje van haar land wist. Ze bromde weer, maar knikte nu zelfs op een manier die waarderend leek. Het varkentje snuffelde aan mijn bergschoenen en knorde mee. Hoihoi, ik lag wat hoger in de kast. '*Escritor, genial ...* de Matagalpas kwamen hier overigens *un poquito* later dan wij, Rama. Achttienhonderd jaren later', voegde Eigenwijs er lacherig aan toe.

Een melkchocoladekleurige Nica, jong, mager, in een versleten overall vol olievlekken (machinist van de boot?) slofte langs, stopte, bekeek het varkentje. 'Lekker varkentje.'

Dolores keek hem secondenlang strak aan. De man sloeg de ogen neer, schokte wat met zijn >>

Dolores Gallante
Mayagna

afhangende schouders, slofte verder, verdween door een laag deurtje achterin de boot; de machinist.

Dolores aaide haar varkentje. 'Niemand eet jou op hoor, *querido Ricito*.' Ze keek me van onderuit aan, ging door met aaien ('Krulletje' knorde in het staccato van de motor).

'Ricito is veel, veel slimmer dan een hond. En veel waakzamer. En als het moet misschien zelfs gemener. Laatst heeft hij een lastige hond flink in z'n poot gebeten. Pf, lekker varkentje ... als hij dat nou tegen mij had gezegd ...' Ze gniffelde, proestte, schaterde.

Na de tranen uit haar ogen geveegd te hebben, dook haar hand in de uitpuilende gele plastic tas aan haar voeten. Dezelfde tassen had ik gezien in een winkel in San Juan. Een extra stevige buitentas met een binnenvoering van soepeler plastic. Prima om je spullen in droog te houden in deze vochtige omgeving. Dolores' hand diepte een bosje sigaren op, bijeen gehouden door een postbode-elastiek. 'Ook een?'

Ik bedankte. Een afkeurend knikje (je kon het niet gauw goed doen bij onze Dolores!), wegwerpaansteker afgesteld op steekvlam, veel gepuf en gelurk, gevolgd door een voldane zucht. Waarbij ze meer rook uitblies dan de uitlaat van de motor achterin.

'De rook houdt de insecten weg', pafte Dolores. 'Sommige mensen, vooral toeristen, worden opgevreten door allerlei vliegend ongedierte, een ander heeft er geen last van. Ik ben niet lekker, niet voor insecten', grijnsde ze.

Ik neuriede *Zie ginds komt de stoomboot ...*

Ze vroeg meteen wat ik zong.

'*Hymne nacional*', zei ik maar gauw.

Waarop Dolores uitbundig aan een traag lied begon. Veel lawaai uit een klein vogeltje, hoewel lawaai: het klonk prima. 'Mayagna' zei ze tussendoor bij een adem Pauze.

Ik kreeg visioenen van indianen die bij het vallen van de avond lekker rond een groot vuur liepen te springen en te zingen. Spontaan begon ik mee te wiegen en even later stonden we als in trance rond een denkbeeldig vuur te swingen. We kregen bekijks en de bemanningsleden, zelfs de machinist die nieuwsgierig opdook vanachter het deurtje, gingen meedoen. Je moet toch wat, want om ons heen was alles groen, zelfs het water weerspiegelde de vele kleuren groen van de oevers. Groen, groen, groen. Met de eeuwige achtergrondmuziek (junglesac?) van elk oerwoud: gillende apen, krijsende vogels, kwakende, kwetterende, kwetterende weet-ik-veels.

Een van de lieden dook een fles rum (vuurwater!) op van onder een van de bankjes en toen werd het pas echt gezellig. Ricito stond ons knorrig aan te moedigen of rende uitgelaten kriskras tussen een stuk of tien benen over het houten dek van de boot.

'Eh, wie stuurt er nu eigenlijk?' vroeg ik op een gegeven moment onnozel. Driehonderd vijftig meter snelstromend water! Ik kan wel zwemmen, maar niet in zoveel water tegelijk.

De machinist wees naar boven.

Ik schrok me wild '*¿Dios?*'

Dolores verslikte zich met zingen en de hele bende lachte zich suf.

'*El capitán* drinkt graag en vaak, maar niet als hij moet varen', hikte Ramon, de man van de rum.

'Dat dorpje is Delta del San Juan, en het heet zo omdat het op de punt van de San Juan en de Caño Bravo, daar, ligt. de Caño neemt onderweg hierheen het water van de Colorado, de Costa-Ricaanse Colorado, mee.' Dolores wees en onderwees.

'Onderwijzers?' gokte ik en stal daarmee blijkbaar haar hart (Ik jat wat af als ik de kans schoon zie), want ze keek me supermild aan en glimlachte. Ze was graag juf geworden, maar ja ... Gelukkig had ze kinderen en kleinkinderen. En die waren heel nieuwsgierig.

'Een deugd, nieuwsgierigheid', zei ik. 'Beslist géén ondeugd.'

Daar waren we het over eens. Of ik kinderen had? Nee. Dolores zwaaide ondeugend in de richting van San Juan de Nicaragua. Rond haar wapperende hand fladderden weer heel even de oevervlindertjes Mercedes en Carmen. Maar ik dobberde nu op een enorm meesterwerk van de natuur.

Ricito onderzoekt de boot

Als een donderslag bij heldere hemel leken opeens hele pakken spijkers op het dak van de boot uitgeschud te worden.

'Regen?' schreeuwde ik verbaasd tegen Dolores in een poging boven het takkegeluid uit te komen. 'Nú?'

Een helse stortbui, zoals eigenlijk alleen tropische gebieden die kennen. Maar het regenseizoen valt in Nicaragua toch tussen april en november? De Nica's noemen het winter, terwijl Nicaragua op 11 tot

groen, groen, groen (helaas nu in zwartwit)

15 graden noorderbreedte ligt, dus is het eigenlijk zomer.

Het leek alsof de weergoden van plan waren ons bootje aan de bodem van de rivier vast te spijkeren. Van alle kanten spatte water de boot in en alleen in het midden bleef het dek min of meer droog.

Dolores stond al in het midden, glimlachte en zweeg. Al snel werd duidelijk waarom: de hele stortbui duurde nauwelijks een paar minuten. Opeens scheen de zon weer. Ze keek me aan, gaf een snokje met hoofd en schouder. 'De Caribe is anders dan het westen. Hier is het hooguit twee maanden min of meer droog tussen maart en april. Dus nú niet!' Ze wees naar mijn kletsnatte broekspijpen en schoenen en begon maar weer eens loeihard te lachen.

'Jaja, heel leuk', knorde ik.

Krulletje Ricito stak zijn stopcontactneus onder een bankje vandaan, knorde vriendelijk terug en begon het kletsnatte dek uitgebreid wetenschappelijk te onderzoeken. Zelf was hij kurkdroog. Varkens zijn slim, heel slim.

Denk niet dat het voor of na het gekletter stil was. De 'natuur' heet heel rustgevend te zijn, maar je kunt er net zo goed knettergek van worden, Gillende apen, krijsende vogels, gefluit, gezoem ... En in mijn geval rondom de boot het fluisterende water. Sirenen en andere watergeesten die fluisteren: 'Kom, neem een verfrissende duik, zwem lekker even een rondje, er is ruimte genoeg voor je ...' En voor meesleurende draaikolken, hapklare kaaimannen en misschien andere kroko's, en enorme zoetwaterkreeften met knijpen en knipgrage scharen als heggenscharen? Wat scharrelde en zwom er eigenlijk allemaal onder dit nietige vaartuigje? Dat moest ik nodig uitzoeken. Ik kneep eens onopvallend in de stalen reling van de boot, trok wat aan de bankjes en tikte met mijn voeten op het houten dek. Hum, allemaal tamelijk geruststellend. Zo af en toe kan den mensch beslopen worden door een gevoel van nietigheid, kwetsbaarheid. Zoals aan de rand van een duizelingwekkende diepte met nergens houvast. Dan besef je plotseling dat we (den mensch) niet kunnen vliegen. Niet zonder hulpmotoren. En hoewel ik van water houd, blijf ik toch maar een landrot uit Brabant.nl.

De oevers van de Río San Juan gleden langs, onderbroken door tientallen zijrivieren, soms niet meer dan modderige sloten, dan weer brede, trage stromen. Dolores noemde ze bij naam en toenaam, te veel om te onthouden. Daar, verscholen in (beschermd) oerwouden als het Reserva Biológica Indio-Maíz, hielden zich jaguars, poema's, tapirs en herten op. Brulapen (echte *crybabies*, de godsganse dag), kapucijnapen, makaken en nog veel meer apen, slangen (waaronder zeer giftige), kikkers (waaronder heel erg zeer giftige!), schildpadden, leguanen en allerlei andere amfibieën, vogels*, vlinders, ontdekte en nog onontdekte insecten- en plantensoorten, gedoofde vulkanen. Noem het en het is er, en als het nog geen naam heeft kan het die van jou krijgen?

'Straks' aan land ook allemaal nog uit te zoeken, druk, druk! En dat alles zonder overall facebook, twitter en skype. Hoewel ook Nicaragua drukdoende is de 'achterstand' in te halen. Relay-stations in de rimboe, internet voor Tarzan en Jane.

'Mijn zoon Henry is bioloog en doet, gesteund door de UCLA-universiteit, met collega's, assistenten en vrijwilligers, al jaren onderzoek in het Reserva', zei

Forteleza

Dolores (kon ze gedachten lezen?) niet zonder trots, 'maar morgen komt hij bij mij langs.' Ze rommelde een mobieltje uit haar overladen tas. 'Van Henry gekregen. Werkt via een satelliet. Handig, die dingen. Hij heeft me gebeld vanuit zijn onderzoeksstation in het Reserva. Ik nodig je uit op de koffie, morgenochtend, acht uur. Dan is hij er ook. Hij weet veel over van alles.' Handig die dingen.

Ik voelde me zeer gevlend. '*Muchas gracias, con mucho gusto*'. Hmm, koffie, lekker!

'We naderen El Castillo', meldde ze even later en wees naar de rivier voor ons. Daar leek het water te dansen. Blij dat we er aan kwamen. '*Raudales, El Diablo*' zei Dolores en ze knikte respectvol naar het hobbelige water.

We waren wel eerder stroomversnellingen gepasseerd, maar door de stuurmanskunsten van el capitán zonder veel strubbelingen. Nu begon onze boot mee te dansen op het woelige water. We zigzagden in de richting van de oever en tussen het gebladerte; op de top van een heuvel rees een oud fort op. Ongetwijfeld het Forteleza de la Inmaculada Concepción. Ooit Spaans verdedigingsfort tegen zeerovers en ander geboefte uit onder andere Frankrijk, Engeland én Holland, nu toeristische trekpleister en museum. Maar daarover meer de volgende keer, want we tikten de steiger van El Castillo aan. Men scharrelde spullen bij elkaar. Aan land nam ik -voorlopig en hartelijk- afscheid van Dolores. Ricito zwaaide met zijn krulstaartje en knorde 'Knor-knor *mañana*'. Op advies van Dolores huurde ik de hoekkamer (van hardhout en bamboe, met een hoog plafond en privé-badkamer, voor US\$6,-) bij Casa de Huesped Chinandegano, een *hostal* met tropische potplanten voor het krakerighouten huis en een prachtige shabby-sjieke eetzaal. Waarna ik nodig wat moest bijkomen van rivierbenen en alweer veel avonturen. Vier uur op het water maakt dorstig en van frisse lucht krijg je honger ...

entonces:

oevervlindertjes toegefladderd door **Gakkes**, vanaf het terras van bar cafelito, (terug)kijkend over de Río San Juan, El Castillo, 16 november, 2011.

* Het nationale vogeltje van Nicaragua, de guardabarranco (zie fotootje) leeft er ook en is, niet opgezet maar door Nica's uitgevoerd in kleurrijk hout, te koop bij de Stedenband voor 6,50 euro. Daarvan is 5 euro voor onderwijsprojecten in Matagalpa, maar omdat deze 5 euro wordt verdubbeld, gaat er uiteindelijk 10 euro naar Matagalpa. Leuk idee voor een sierlijk cadeautje in de komende feestdagen en zo heeft iedereen (tenminste een beetje) feest.

Te koop bij de Stedenband Tilburg - Matagalpa.

Adres STM: Huis van de wereld, Spoorlaan 346, Tilburg, vraag aan de balie. Tel. 013 5368706.

Internet: www.tilburg-matagalpa.nl, stedenband@tilburg.matagalpa.nl.

guardabarranco

En weer is Tilburg een stukje kleuriger!

Het schilderen van murales (Latijns-Amerikaans voor muurschilderingen) is een vak apart en blijkt steeds weer een culturele verrijking voor Tilburg. In oktober was de Nicaraguaanse muurschilder Rafael de Jesús Téllez Lazo in onze stad. Hij werkt in Nicaragua voor een organisatie met sociaal-maatschappelijke doelstellingen, Funarte genaamd. Rafael is dus gewend met anderen samen te schilderen. Op die basis wordt hij geregeld uitgezonden naar het buitenland.

Het bezoek van de muurschilder aan Tilburg heeft als achtergrond de millenniumdoelstelling van de Verenigde Naties: 'In 2015 gaan alle jongens en meisjes naar school' -en daardoor ook geen kinderarbeid. De eerste twee weken was Rafael actief op twee locaties in de wijk Goirke-Hasselt, de derde week werkte hij in Tilburg-Zuid op SBO Zonnesteent.

Spelcontainer

Op de Hasselt heeft Rafa -zoals hij al snel werd genoemd- samen met leerlingen van basisschool Cleijn Hasselt de spelcontainer van kindereiland Stenenkamerpark onder handen genomen. Het kindereiland staat op de plek waar heel vroeger het kasteel van Tilburg stond. Het te schilderen oppervlak van de container was een echte uitdaging, maar die klus is wonderwel geklaard. Felle kleuren en heldere lijnen blijken Rafa's handelsmerk, maar hij hield daarbij ook rekening met de ontwerpen van de kinderen. Bij de feestelijke opening hebben de leerlingen natuurlijk hun zelfgemaakte *piñatas* stukgeslagen. En dat was voor de meesten van deze basisschool een eerste kennismaking met dit Latijns-Amerikaanse gebruik op kinderfeestjes. Wat was er een hoop lol toen de snoepjes eruit vielen! Als dank kreeg Rafael van José Bestter, teammanager van wijkcentrum De Poorten, een leren kunstenaarspet. Eentje die je in Nicaragua niet kunt kopen.

Oude tuinmuur

Op 't Goirke heeft Rafael een deel van de oude tuinmuur bij kinderboerderij Kerkibo in de Bisschop Bekkerslaan beschilderd. Dit met een aantal ouderen van de seniorenflat en met leerlingen van groep zes van Cleijn Hasselt die daar ook hun schooltuin hebben. Ja, het lijkt wel kinderarbeid: tuinieren en schilderen buiten de schoolmuren, maar wees gerust, het was onder schooltijd, goed begeleid en onbetaald. Onbetaalbare arbeid kunnen we beter zeggen. Met deze muurschilderingen hoopt wijkorganisatie De Twern beide locaties in Oud-Noord aantrekkelijker te maken voor (nieuwe) bezoekers. Ze zijn als het ware *gepimpt*. De meerwaarde voor de basisschoolleerlingen is evident.

meisjes schilderen container bij kindereiland; Rafael mengt kleuren met kinderen van Cleijn Hasselt; Rafael met leerlingen van Cleijn Hasselt foto's: Herman Fitters

Onbetaalbaar

Op SBO Zonnesteent, een school voor speciaal basisonderwijs, was Rafael's inbreng ook onbetaalbaar. Daar heeft hij met héél veel leerlingen twee gigantische schilderingen gemaakt die nu trots aan de buitenmuren prijken. Het zijn collages van uitvergroete tekeningen van leerlingen, met als thema spelen en school (in plaats van werken). Als dank kreeg Rafael van de directeur niet alleen een échte zonnesteent, maar ook een boek over de tegelmozaïeken van Gaudí. Rafa had in zijn laatste week namelijk nog een ééndagscursus keramiek gevolgd bij Studio Duif. Daarmee kan hij zijn artistieke loopbaan in Nicaragua misschien verder uitbreiden.

Ingrid en ik, gastouders, hebben Rafael leren kennen als iemand met het hart op de goede plaats en met oog voor anderen. Exemplarisch was zijn engagement naar twee adoptiekinderen uit Guatemala die hij ontmoette in wijkcentrum De Poorten. Met die twee heeft hij -buiten zijn programma om- een schilderij gemaakt over hun land van oorsprong, een land dat deze kinderen eigenlijk niet kennen. Samen schilderen is een heel geschikte manier om je naar de ander te openen en te communiceren. Voor de twee kinderen droeg het bij aan de ontwikkeling van hun identiteit. Alleen al de totstandkoming van dit 'kleine' schilderij is het bezoek van Rafael aan Tilburg meer dan waard geweest.

Herman Fitters

Inclusive Business in de koffiesector van Nicaragua

Toegevoegde waarde voor boeren en coöperaties?

Elja de Jong is afgestudeerd in International Development Studies aan de Universiteit van Utrecht. Voor haar afstudeeronderzoek is zij van februari tot juni 2011 in Nicaragua geweest waar zij een onderzoek heeft gedaan naar inclusive business in de koffiesector. Inclusive business is een initiatief dat wordt uitgevoerd door onder andere de Nederlandse ontwikkelingsorganisatie SNV. Dit artikel betreft echter de reflecties van een onafhankelijk onderzoek en SNV kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor de inhoud.

training door het bedrijf Atlantic aan boeren
foto's: Elja de Jong

Elja in Nicaragua

koffieplantage

Voor het eerst zou ik naar Nicaragua gaan. Als ik het land probeerde te visualiseren dacht ik aan vulkanen, bergen, revoluties, armoede, maar ook aan koffie. Ik wist dat koffieboeren in de Latijns-Amerikaanse regio het zwaar te verduren hadden gehad na de koffiecrisis van een aantal jaren terug. Daarnaast was ik echter ook ietwat sceptisch over concepten als fair trade: heeft het de allerkleinste koffieboeren wel echt een beter leven kunnen geven? Toen ik hoorde dat SNV in de regio bezig was met samenwerkingsverbanden met de private sector om de kleinste producenten in waardeketens van bedrijven te kunnen betrekken, was ik verkocht. Ik moest naar Nicaragua om met eigen ogen te kunnen zien wat het effect kon zijn van dit soort initiatieven.

Koffieproductie en -export is een belangrijk onderdeel van de Nicaraguaanse economie. Meer dan 30.000 boeren in het land verbouwen koffie -meestal op kleine perceeltjes- en bij de koffie oogst zijn zo'n 150.000 rurale families betrokken. De meeste boeren werken met familiebedrijfjes (kleiner dan 3,5 hectare grond), echter meer dan tachtig procent van de export wordt gegenereerd door middelgroot- en groot formaat boerderijen. Van de Nicaraguaanse koffieproductie wordt tachtig procent geclassificeerd als *strictly high grown* wat een hoge kwaliteit van het product weergeeft; echter wordt maar vijftien tot twintig procent ook echt verkocht onder deze *premium condities* (Ruben, 2010). De internationale koffiecrisis van 2002 en daaropvolgende jaren heeft haar sporen achtergelaten bij de Nicaraguaanse koffieboeren. In die tijden lagen de prijzen die boeren kregen voor hun koffiebonen zelfs onder de productiekosten. De lage prijzen hebben veel rurale economieën verwoest.

Eén van de belangrijkste uitdagingen voor Nicaragua is om de productiviteit van kleine boeren te verhogen, zodat ze in toenemende mate kunnen profiteren van hun kleine perceel. Zo zouden ze een duurzaam bestaan voor zichzelf kunnen genereren en tegelijkertijd kunnen bijdragen aan een groeiende economie. De Nederlandse organisatie voor ontwikkelingssamenwerking SNV is één van die organisaties die is begonnen met het ontwikkelen van programma's om deze uitdaging aan te gaan. Zo is SNV een initiatief gestart waarbij koffieboeren met lage inkomens worden geïntegreerd in de waardeketen van één van de grootste Nicaraguaanse koffie-exportbedrijven: Exportadora Atlantic S.A. Deze manier van zakendoen wordt inclusive business genoemd en moet er voor zorgen dat er bruggen worden gebouwd tussen bedrijven en kleine producenten. Met dit onderzoek heb ik geprobeerd zo goed mogelijk te bekijken of dit initiatief inderdaad (potentieel) toegevoegde waarde creëert voor de kleine koffieboeren en coöperaties in Nicaragua. Zo heb ik uitgebreid veldonderzoek gedaan in drie verschillende gebieden: San Juan del Río Coco in Madriz en Esquipulas en Rancho Grande in Matagalpa. Het werden onvergetelijke ervaringen in de meest afgelegen gebieden van het land, waar ik vaak alleen achterop de motor of te paard kon komen. Zo verbleef ik een aantal dagen bij de familie Hernández in Rancho Grande, waar ik tortilla's leerde maken en lange wandelingen maakte door de bergen met koffieboer Constantino, die mij zo weer naar andere boeren bracht die ook meededen aan het initiatief.

Voor de koffieproducenten die ik bezocht heb, is er nog steeds een groot gebrek aan sociale basisvoorzieningen en vele producenten hebben nooit de mogelijkheid gehad naar school te gaan toen zij jong waren; iets wat nog steeds consequenties heeft in hun volwassen leven. Veel boerenfamilies worstelen >>

ook nog steeds met voedselonzekeerheid en waterschaarste. Daarnaast zijn de gebieden waarin ze leven risicozones voor natuurrampen. De boeren zijn erg afhankelijk van hun koffieproductie; andere vormen van inkomen zijn er niet of alleen marginaal. Het grootste probleem blijft dat er nauwelijks genoeg geld is om te investeren in de plantages om plagen en ziektes te bestrijden en nieuwe plantjes te potten. De meerderheid van de koffieplanten wordt niet vernieuwd, waardoor deze planten maar op de helft van de eigenlijke capaciteit produceren.

Het doel van het initiatief is om deze boeren in de waardeketen van het exportbedrijf te betrekken door ze capaciteitstrainingen, toegang tot technische innovaties en toegang tot leningen te geven. De trainingen worden twee tot drie maal per jaar gegeven aan de verschillende producentengroepen. Hierbij worden tegelijkertijd de technische innovaties gepromoot in de hoop dat de producenten deze ook aan zullen schaffen. Het zijn instrumenten die moeten helpen bij het verbeteren van de productie, maar het kan -afhankelijk van het type product- jaren duren voordat de boer ook werkelijk resultaat ziet. De boer moet echter eerst investeren, en daar ligt de moeilijkheid. Formeel gezien komt hier de toegang tot leningen om de hoek kijken. Het is gebleken dat het onmogelijk is voor de meerderheid van de kleine producenten direct een lening van (micro)financieringsinstanties te verkrijgen. Dit komt doordat zij niet in het bezit zijn van de formele eigendomsdocumenten van hun land en huisje en omdat zij niet over voldoende onderpand beschikken. Koffiecoöperaties zijn daardoor begonnen zich in kleine banken te transformeren. Door garant te staan voor de boeren ontvangen deze coöperaties een lening die ze vervolgens onder de boeren moeten verdelen. Dat heeft de consequentie dat deze lening erg versnipperd waardoor een boer vaak niet het gevraagde bedrag ontvangt. De lening wordt ook maar voor één jaar verstrekt, wat de boer onvoldoende tijd geeft om te investeren. Ook komt de lening vaak te laat binnen, waardoor seizoensgebonden investeringen niet meer gerealiseerd kunnen worden. Daardoor gaat een boer soms op zoek naar een andere partij voor een lening, waar de rentepercentages vaak erg hoog liggen en waarbij ze verplicht zijn hun productie te verkopen aan de partij die hen een lening heeft verstrekt. Daardoor kan de boer niet op zoek gaan naar de beste prijs voor zijn koffie. Tegelijkertijd geven veel boeren aan dat de coöperaties niet transparant en vaak niet goed georganiseerd zijn. Een probleem is dat wanneer een instelling een lening verstrekt aan de coöperatie, deze niet meer nagaat wat er met de lening gebeurt en op welke manier de lening wordt verstrekt aan de boer. Het is mogelijk dat de lening aankomt bij leden die niet aan het initiatief deelnemen. Belangrijker echter is dat de coöperatie vrij is haar eigen rentepercentage te kiezen, wat de uitkomst minder 'inclusive' kan maken dan in principe bedacht door SNV en andere fondsenverstrekkers. De problemen rond de toegang tot financiën zijn erg sterk en tot nu toe biedt het initiatief nog geen duurzame oplossing.

Voor mij is duidelijk geworden dat in theorie inclusive business de oplossing kan bieden voor de vele uitdagingen waar de producenten en coöperaties voor staan, maar dat dit in de praktijk nog niet het geval is. Ook vond ik het jammer om te zien dat diegenen die dit soort projecten ontwikkelen zelf zo weinig het veld in gaan, waardoor zij geen goed beeld hebben van het leven van de boeren en de problemen waar deze dagelijks tegen vechten. Het afgelopen jaar zijn de internationale koffieprijs gestegen, wat dit tot het perfecte moment maakt te investeren in de koffieplantages en zodoende de productie te verhogen. De eerste stap is gezet door SNV om te komen tot een marktwerking waarbij men de kleinste producenten niet links laat liggen, maar er zijn veranderingen nodig in de aanpak. Ik heb hoop gezien in de ogen van deze boeren, die zó vastberaden zijn om hun kinderen een betere toekomst te geven dan zij zelf hebben gehad. Ik heb mensen gezien die willen leren, graag vooruit willen komen, maar die daarvoor een verandering nodig hebben. Laten we ervoor zorgen dat deze boeren een goede kans wordt gegeven om hun eigen leven te veranderen.

Elja de Jong

Referenties: Ruben, R. (2010) *Comparative Impact Assessment of Coffee Standards in Northern Nicaragua: The role of HIVOS support to PRODECOOP*. CIDIN, Radboud Universiteit Nijmegen

uitleg aan boeren door Atlantic
foto's: Elja de Jong

finca van familie Hernández in Rancho Grande

boeren krijgen training

ik leer tortilla's maken

badkamer bij familie Hernández

Vuelta a Matagalpa, de tiende!

Reactie van een deelnemster

Mijn vriendin en ik hebben een heerlijke dag gehad. De fietsroute was erg goed beschreven. De halteplaatsen waren leuk geregeld. We vinden het beide gezellig om onderweg iets te bekijken, een nieuw verhaal te horen. Dat er zelfs posten stonden om ons iets lekkers aan te bieden, was helemaal verrassend. Hoewel wij voor de eerste keer meededen, voelden we ons erg thuis in het gezelschap. We hebben dan ook genoten van de drankjes en hapjes bij terugkomst. De gesprekken met de andere deelnemers waren ook leuk. Kortom, voor herhaling vatbaar.

Elly Hosli

In haar epiloog citeert Elja Muhammad Yunus:

We Create What We Want

We get what we want, or what we don't refuse. We accept the fact that we will always have poor people around us, and that poverty is part of human destiny.

This is precisely why we continue to have poor people around us. If we firmly believe that poverty is unacceptable to us, and that it should not belong in civilized society, we would have built appropriate institutions and policies to create a poverty-free world.

We wanted to go to the moon, so we went there. We achieve what we want to achieve. If we are not achieving something, it is because we have not put our minds to it. We create what we want.

What we want and how we get to it depends on our mindsets. It is extremely difficult to change mindsets once they are formed. We create the world in accordance with our mindset. We need to invent ways to change our perspective continually and reconfigure our mindset quickly as new knowledge emerges. We can reconfigure our world if we can reconfigure our mindset.

Muhammad Yunus -banker to the poor-
Nobel Prize Lecture December 2006

Dit jaar is alweer de tiende Vuelta verreden: de meer-dan-milieu-fietsstocht van de Stedenband met een lengte van -doorgaans- zo'n veertig kilometer en een drietal afstapplaatsen die meer-dan-de-moeite-waard zijn. Ook dit jaar is aan deze opzet vastgehouden, want wat goed is moet blijven, zo denken wij.

Op de prachtige zondagochtend van 25 september melden zich ongeveer veertig deelnemers bij het startpunt: Huis van de Wereld. Voor een deel fietsers die ook van eerdere edities hadden genoten, maar er waren ook nieuwe deelnemers die nauwelijks een idee hadden waaraan ze begonnen, nieuwsgierig gemaakt door de aankondiging in de lokale media.

Toegangspoort

Met een routebeschrijving en informatieboekje op zak fietsten de deelnemers naar de eerste afstapplaats, Buitenom. Deze gerestaureerde Vlaamse Schuur bevindt zich in Moerenburg, het kleinschalig agrarisch natuurgebied van circa 1200 hectare groot aan de zuidoostelijke kant van Tilburg. Deze prachtige en gevarieerde omgeving is de toegangspoort van Tilburg tot het Nationale Landschap Het Groene Woud, een uniek landschap dat zich bevindt in het hart van de stedendriehoek Tilburg - Eindhoven - 's Hertogenbosch. Paul van Roessel van de gemeente Tilburg heeft hier de laatste wetenswaardigheden verteld over dit unieke stukje Tilburg.

Van daaruit werd de tocht vervolgd richting Oisterwijk. Na een onverwachte overval met een overheerlijke traktatie kwamen de deelnemers aan bij de biologische boerderij De Schoffel, de tweede afstapplaats. Marina en zoon Jack van De Schoffel staan wekelijks op zaterdag op de Tilburgse markt om hun gezonde en eerlijke groenten aan te bieden. Nu waren ze bereid gevonden om de Vuelta-fietsers een kijkje te laten nemen op hun boerderij en in de winkel aan de rand van Boxtel, in het kerkdorpje Lennisheuvel. Zeer de moeite waard.

Boscafé

Aan kroegen, cafés en uit- en inspanningen heeft het deze Vuelta zeker niet ontbroken. De prachtige heide en bossen rondom Oisterwijk tellen meerdere plekjes om op zo'n zonovergoten dag aan te leggen. Zo ook de Rode Lelie, het boscafé gelegen naast het Natuurtheater, de derde afstapplaats. Dit theater is ruim vijftig jaar geleden gebouwd op inspiratie van de monumentale amfitheaters uit de Romeinse tijd. En in dit theater werden de fietsers uitgenodigd om met Rafael mee te schilderen. Rafael de Jesús Telléz Lazo is muurschilder en afkomstig uit Estelí, Nicaragua.

De laatste etappe ging over fietspaden en zandpaden naar het eindpunt, het Huis van de Wereld. Hier was nog de mogelijkheid om informatie te krijgen over de Stedenband en het milieuproject. Uiteraard gaat de opbrengst van deze dag naar het moestuinproject. Er werd nog druk nagekletst over de tocht en ook de tiende Vuelta werd traditioneel afgesloten met de Vuelta-quiz en een heerlijk koppie soep.

Alle vrijwilligers bedankt voor de hulp en tot de volgende Vuelta! In de volgende *¿Cómo No!* wordt vermeld welke zondag in september de elfde Vuelta zal plaatsvinden.

Ingrid van den Hout

Rozenactie; zondag 4 september 2011

Terwijl de hemelsluizen volop open stonden die ochtend, waren Frans C. en ik om 9.00 uur op het parcours van de Tilburg Ten Miles aanwezig om onze kraam in te richten. Vielen de dag ervoor de mussen dood van het dak van de hitte (Jan en Hetty hadden de 1500 rozen uit voorzorg vanuit de bestelbus in de kelder gezet) nu zagen zelfs wij het somber in. Tegen tien was de kraam ingericht en de rozen stonden keurig op de rand van de vijver toen een voorzichtig zonnetje aan het firmament verscheen. De eerste versterkingen, Mayke en Jeanne kwamen angefietst. Zij brachten een heerlijk kopje koffie mee. Toen de eerste wedstrijd gelopen werd, waren we geheel bedrijfsklaar. De rozen waren ontdaan van de doornen en voorzien van een kaartje. Deze keer hadden we ook voor de kraam een verkooppunt ingericht waar de mensen terecht konden, een gouden greep bleek later. Ook onze ambulante rozenverkopers mengden zich tussen het publiek en langzaam maar zeker werden de emmers leger en leger. Vlak voor de finish van de Ten Miles voor gevorderden waren we los: 1500 rozen aan de man/vrouw gebracht, iets waar we 's ochtends nog een hard hoofd in hadden.

De netto opbrengst van de verkoop bedraagt 1631 euro, een geweldig bedrag. De opbrengst gaat naar het moeder- en kindcentrum (La Clinica), waarvan de bouw mede door deze opbrengst nu definitief van start kan gaan.

Ik wil alle mensen die deze dag een bijdrage hebben geleverd aan de verkoop nogmaals hartelijk bedanken voor hun grandioze inzet en ik hoop dat ze de eerste zondag in september 2012 alvast blokken in hun agenda. Zonder jullie inzet was dit zeker niet gelukt.

Gé Mooren

foto's: Mayke van den Broek

Carlos Argüello overleden Eerste burgemeester van Matagalpa na de revolutie

Na enkele maanden ziek te zijn geweest, overleed op 31 juli de legendarische strijder tegen het *somocisme*, Carlos Argüello Pravia.

Carlos werd tijdens de dictatuur van Somoza gevangen genomen nadat de Nationale Garde zijn broer Noel Argüello vermoord had in La Dalia. Hij werd bevrijd op 27 december 1974 toen sandinisten de woning van voormalig minister van Somoza, José María Castillo Quant, bestormden, waarbij ook veel andere politieke gevangenen vrijkwamen waaronder Daniel Ortega, Jaime Cuadra, Lenin Cerna en Daniel Niñez.

Carlos Argüello werd na de overwinning op de dictatuur in 1979 coördinator van de Junta de Reconstrucción van Matagalpa en de eerste burgemeester van deze stad na de bevrijding.

Onder moeilijke omstandigheden, waarin er geen financiën en nauwelijks middelen waren om de stad te reconstrueren, verzette deze nieuwe lokale overheid enorm veel werk om het land te normaliseren en om internationale samenwerking en ontwikkelingswerken te realiseren. Ook werden tijdens die periode de noordelijke en zuidelijke markt -die Matagalpa karakteriseren- het monument van helden en martelaren, het basketbalstadion, het Casa Comunal Indígena (huis van de inheemse gemeenschap), de gebouwen van het project Río Grande en drie andere belangrijke woningbouwprojecten gerealiseerd.

In 1984 kwam Carlos voor de eerst keer naar Tilburg, kort voordat de Tilburgse bouwploeg naar Matagalpa vertrok om daar een school te bouwen. Ook in de jaren daarna bezocht hij regelmatig met een delegatie onze stad. Tijdens zijn laatste bezoek aan Tilburg, in 1997, maakte Carlos kennis met de leerwerktrajecten van het ROC. Omdat hij toen als raadslid het gemeentebedrijf

Jan van Bergen, burgemeester Letschert,
Jan Timmermans en Carlos Argüello in 1984
foto's: onbekend

Carlos Argüello in 1986

Edimsa (later Edismat) onder zijn hoede had, wilde hij daar voor Matagalpese jongeren een vergelijkbaar project opzetten. Dit project heeft drie tot vijf jaar gelopen met financiering van de Stedenband, het ROC en de gemeente Tilburg. In die tijd zijn zes instructeurs didactisch geschoold door ROC-docenten. Vervolgens zijn meer dan zestig jongeren opgeleid tot meubelmaker, metaalbewerker, betonbewerker of naaister.

Tot 1990 -toen de sandinisten de verkiezingen verloren en Violeta Chamorro van de Unión Nacional Opositora, de UNO, president werd- bleef hij zich met onder meer Lucy González, Sadrach Zeledón en Margine Gutiérrez inzetten voor de stad. In 1996 was Carlos Argüello weer kandidaat voor het burgemeesterschap voor het FSLN. Hij verloor die verkiezing maar werd wel adviseur voor het FSLN. Na vijf jaar trok hij zich in 2001 terug uit het publieke leven.

Zijn dertien kinderen, zijn vrouw, zijn strijdmakkers en vrienden namen afscheid van hem op zijn laatste rustplaats op de gemeentelijke begraafplaats van zijn geliefde stad Matagalpa.

bronnen: website van de Alcaldía Municipal de Matagalpa en *El Nuevo Diario*

vertaling: **Maya Engels**

bewerking: **Marian van Stiphout**

Nidia Bustos wint Prins Claus Prijs

De Nicaraguaanse Nidia Bustos wint de prestigieuze Prins Claus Prijs. Het is reeds de tweede keer dat een persoon of organisatie uit Nicaragua deze prijs krijgt toegekend. In 2009 won het Instituut voor de Geschiedenis van Nicaragua en Centraal-Amerika, het IHNCA -een onderzoeksinstituut verbonden aan de Centraal-Amerikaanse Universiteit in Nicaragua- de prijs.

Prins Claus Prijzen

De Prins Claus Prijzen worden door het Prins Claus Fonds jaarlijks toegekend aan individuen, groepen, organisaties of instellingen als beloning voor hun oeuvre en inzet op het gebied van cultureel en maatschappelijk engagement. Het Prins Claus Fonds steunt reeds vijftien jaar artiesten en culturele organisaties in gebieden waar de vrije beleving van de cultuur wordt beperkt door conflicten, armoede, onderdrukking, discriminatie of taboes. Het gaat hierbij om mensen die zich inzetten voor de vrije beleving van hun cultuur, hiervoor risico's nemen, trouw blijven aan hun principes ondanks de moeilijke omstandigheden waaronder zij werken en juist daarom als voorbeeld dienen voor hun omgeving.

De laureaat voor de Grote Prins Claus krijgt 100.000 euro overhandigd, terwijl tien andere laureaten worden gehuldigd met een prijs van 25.000 euro. De Grote Prins Claus van dit jaar gaat naar het Pan-Afrikaanse magazine *Chimurenga*. De uitreiking van de prijs zal plaatsvinden op 14 december 2011 in het Koninklijk Paleis in Amsterdam in aanwezigheid van leden van de koninklijke familie waaronder de Prinsen Constantijn en Friso van Nederland. De overige laureaten, met onder hen Nidia Bustos, zullen hun prijs overhandigd krijgen op de Nederlandse Ambassade van het land waar zij wonen.

Nidia Bustos

Nidia Bustos werd geboren in 1952 in Nicaragua. Zij is de drijvende kracht en tevens ook de directrice van MECATE, een beweging van kleine boeren of campesinos voor artistieke en theatrale expressie. Reeds meer dan dertig jaar inspireert haar werk de Nicaraguaanse *campesinos* die door middel van culturele activiteiten hun gemeenschap verder willen ontwikkelen.

MECATE

Tijdens het regime van Somoza (1936-1979) werden de culturele verenigingen van de kleine boeren in Nicaragua onderdrukt. Na de geslaagde Sandinistische Revolutie, werd Nidia Bustos getroffen door het potentieel van deze culturele organisaties bij de wederopbouw en de ondersteuning van de agrarische gemeenschappen. Om de verenigingen, met enkel campesinos als leden en in het bestuur, te ondersteunen en hen de mogelijkheid te bieden om zich te organiseren, richtte zij in 1980 MECATE op. Ondertussen bestaat MECATE al uit meer dan tachtig theater- en muziekgroepjes, die optreden in dorpen en gehuchten. Met hun culturele erfenis als basis, maken de campesinos hun eigen verhalen, liedjes en gedichten en met een minimum aan middelen staan zij ook zelf in voor hun kostuums en de toneelattributen.

De geïmproviseerde toneelstukken van MECATE hebben hun weg gevonden naar de hele gemeenschap. De toneelstukken zijn niet enkel een vorm van ontspanning of een bron van humor, ze zetten de mensen ook aan tot denken en lokken debatten uit over relevante thema's zoals de ontbossing, preventie tegen malaria, de impact van handelsakkoorden op de plaatselijke gemeenschap, de praktijken van grondspeculanten of de nieuwste landbouwtechnieken. De voorstellingen bevorderen het saamhorigheidsgevoel, ze bevestigen de eigenwaarde en identiteit van de mensen, moedigen aan tot zelfexpressie, stimuleren vertrouwen en een gevoel van trots op de gemeenschap en bieden de mogelijkheid om gevoelige onderwerpen en onrecht ter sprake te brengen.

De prijs

Begin 2012 zal Nidia Bustos uit handen van de zaakgelastigde van de Nederlandse Ambassade in Nicaragua de Prins Claus Prijs ontvangen. Zij wordt gelauwerd omwille van haar edelmoedigheid en belangeloze inzet voor de agrarische gemeenschappen zodat ze aan kracht kunnen winnen en daardoor zichzelf verder kunnen ontwikkelen en zelfstandig kunnen functioneren. Ook de manier waarop zij de trots op de inheemse cultuur revitaliseert en het enorme positieve effect dat haar werk heeft op de maatschappelijke en culturele ontwikkeling van Nicaragua, waren voor de commissie aanbevelingen om haar de Prins Claus Prijs toe te kennen.

vertaling en bewerking - **Inge van Dyck**

bronnen: *El Nuevo Diario*

bezoekers op het 'Pieter' Vreedeplein tijdens de viering van 20 jaar Casa Materna
foto: Louise Donjacour